

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۱/۲۷

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۰۷/۲۰

فصلنامه علوم و فنون نظامی

سال هفدهم، شماره ۵۷، پاییز ۱۴۰۰

صص ۱۶۰-۱۳۷

عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران

نوع مقاله: پژوهشی

جواد بوستانی^۱

غلامرضا نصیرپور^{۲*}

محمدحسین حجتی‌نیا^۳

چکیده

این پژوهش کاربردی، به روش توصیفی، با رویکرد آمیخته و با هدف شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان مرکز آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران انجام شد. جامعه آماری پژوهش، تعداد ۳۱۸ نفر از خبرگان در امر تربیت و آموزش، فرماندهان و کلیه درجه‌داران با درجه ناو استوار یکمی به بالا بود که با استفاده از جدول آلفای کرونباخ و مورگان، حجم نمونه ۱۷۴ نفر تعیین شد. نتایج نشان داد که عوامل: امکانات آموزشی، متون آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی و ویژگی‌های اساتید بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان این فرماندهی مؤثرند.

واژه‌های کلیدی:

آموزش، کیفیت، دانش‌آموزان، نیروی دریایی راهبردی

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. گروه آموزشی دریایی، دانشکده فرماندهی و ستاد، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران.

۲. عضو هیئت‌علمی دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران.

۳. عضو هیئت‌علمی دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران.

*نویسنده مسئول: rn89211@gmail.com

مقدمه

کیفیت در آموزش یکی از موارد اساسی و حیاتی محسوب می‌شود و تأثیری بسزایی بر سرنوشت کشور دارد، بنابراین ارزش‌یابی کیفیت آموزشی بحث جدی بسیاری از کشورها است (مسی، ۲۰۰۶)^۱. امروزه افزایش کارایی و اثربخشی سامانه‌های آموزشی از جمله مواردی است که در سازمان‌های پیشرو مورد توجه قرار گرفته است (استانکیو و بانکیو، ۲۰۱۲)^۲. هنگامی که در حیطه سازمان‌های نظامی وارد می‌شویم، این موضوع اهمیتی دوچندان می‌یابد، چراکه در میدان‌های نبرد اگر افراد آموزش‌های صحیح و باکیفیت ندیده باشند این موضوع به قیمت جان آنان تمام خواهد شد. این خود اهمیت پرداختن به موضوع آموزش به‌ویژه آموزش مرتبط با تربیت درجه‌داران و کارکنان یگان‌های در رزم که به‌عنوان سرپنجه‌های عملیاتی در ارتش‌ها لحاظ می‌گردند، به‌خوبی نشان می‌دهد. به‌طور کلی مأموریت ارتش جمهوری اسلامی ایران، حفاظت، پاسداری و حراست از تمامیت ارضی کشور بوده است و در این میان نیروی دریایی به‌عنوان بخشی از ارتش جمهوری اسلامی ایران مأموریت دارد تا از مرزهای آبی کشور حراست و پاسداری نماید. با عنایت به گستردگی و وسعت مرزهای آبی کشور نیاز است که نداجا خود را به‌گونه‌ای تجهیز و آماده نماید که بتواند مأموریت محوله را با اقتدار و صلابت کافی به انجام رساند (طحانی ۱۳۹۰: ۵۰). فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران (نداجا) با آموزش درجه‌داران در ۱۷ رشته تخصصی (راه و عملیات، توپخانه و ملوان، مکانیک، برق و آماد و...)، که این درجه‌داران حدود ۷۰ درصد بدنه نیروی انسانی در نداجا را شامل می‌گردند جایگاه ویژه‌ای در اجرای مأموریت‌های راهبردی نداجا را دارد. به همین سبب شایسته است درجه‌دارانی که به‌ویژه در مناطق عملیاتی نداجا مشغول به انجام وظیفه می‌گردند از سطح آموزش و مهارت بالایی برخوردار باشند تا بتوانند وظایف و مأموریت‌های محوله را به شکل مطلوب به انجام رسانند. اهمیت پرداختن به این امر دارای آثار مثبت از قبیل بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا با به‌کارگیری از اساتید مجرب و کارآزموده، برنامه‌ریزی مناسب، استفاده از متون آموزشی به‌روز و به‌کارگیری فضای آموزشی مناسب است که نتیجه آن ارتقای مهارت و توانایی در انجام مأموریت‌ها و گذاری، به‌ویژه در اجرای مأموریت در آب‌های دوردست، ایجاد نگرشی درست و مثبت به هدف و مأموریت سازمان و بالا بردن انگیزه فراگیران در امر یادگیری دروس است. همچنین در صورت

¹ Massy

² Stanciu and Banciu.

عدم توجه به امر کیفیت آموزش در مراکز آموزشی به صورت کلی آثار منفی متنوعی از قبیل اجرای نامناسب مأموریت‌های محوله در یگان‌ها تابعه نداجا با توجه به ضعف ایجاد شده در انتقال آموزش، عدم امکان برنامه‌ریزی آموزشی متمرکز و هدف‌دار از یک‌سو و از سوی دیگر منجر به ایجاد یک محیط آموزشی نامناسب با متون قدیمی می‌گردد.

کیفیت آموزش در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی جایگاه ویژه‌ای داشته و مؤلفه‌های مختلفی تأثیرگذار بر آن شامل برنامه‌ریزی آموزشی و متون آموزشی، ویژگی اساتید و امکانات آموزشی است که از طریق مطالعه اسناد و مدارک، پرسشنامه و مصاحبه با صاحب‌نظران احصاء گردیده و در این پژوهش سعی شده به نقش‌آفرینی هر یک از این مؤلفه‌ها پرداخته شود. در حقیقت هدف اصلی از این پژوهش شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا است.

مبانی نظری پژوهش

آموزش عبارت از فعالیت‌هایی است که به منظور ایجاد یادگیری در یادگیرنده، از جانب آموزگار یا معلم طرح‌ریزی می‌شود و بین آموزگار و یک یا چند یادگیرنده، به کنش متقابل جریان می‌یابد (سیف، ۱۳۹۸: ۱۴). هر آموزشی بر اساس یک سری متون آموزشی ارائه می‌گردد، امروزه متون آموزشی بکار گرفته شده در مراکز آموزشی بیشتر بر مؤلفه‌های محتوی و منابع استفاده شده استوار گردیده به همین منظور در ابتدا می‌بایستی در خصوص موارد مطروحه نکاتی را بیان کرد؛ انسان اجتماعی همواره نسبت به انتقال مفاهیم در کوتاه‌ترین زمان و به سهل‌ترین طریق، تمایل داشته گاهی از واقعیات ملموس و عینی، مفاهیم ذهنی بسازد و زمانی از مفاهیم ذهنی، واقعیات عینی ساخته و به امور و اشیاء مفهوم دهد. یکی از مفاهیم عمده در ادبیات آموزشی، تدوین محتوای آموزشی است که حاوی موضوعات اساسی چون هدف‌های نهایی و کلی با توجه به فلسفه آموزش، اهداف و راهبردهای لازم برای رفع نیازها است. در واقع از طریق مجموعه فعالیت‌های هدف‌دار و مبتنی بر نیاز و متکی بر روش‌های مناسب است که می‌توان به نظریات و اهداف مشخص شده در برنامه آموزش طی فرایند برنامه‌ریزی آموزشی جامعه عمل پوشاند این مجموعه فعالیت‌های هدف‌دار و نظام‌مند و روش مدار خود طی یک فرایند منطقی و منظم علمی، چارچوب محتوای آموزشی را در سطح برنامه‌های خُرد و کلان آموزشی طرح‌ریزی می‌کند و چگونگی سازمان‌بندی محتوا را برای تحقق اهداف مشخص می‌کند. در تدوین محتوای آموزشی، مرور نظریه‌های برنامه‌ریزی آموزشی به‌ویژه نظریه‌های جدیدتر و کاراتر، راهکارها و شیوه‌های اعمال نظریه‌ها در محیط‌های واقعی آموزش، عوامل تشکیل‌دهنده محتوا، بحث تعادل روش و محتوا در برنامه‌های

آموزشی، راهنمای تهیه و تدوین و تألیف محتوای آموزشی در هر سطح از طریق تهیه کتاب‌های درسی و آموزشی، نقش روش‌های یاددهی، یادگیری در تحقق اهداف برنامه‌ها و به‌ویژه جایگاه و تأثیر ارزش‌ها در همان راستا، زمینه‌های مهم و عمده در آموزش است که باید به‌صورت بحث و تبادل نظر و نقد و بررسی، پیشنهاد‌های مفید و مؤثر فرهیختگان، کارشناسان مورد توجه قرار گیرد (رشیدیان، ۱۳۸۱). یکی از موارد مهم در آموزش، برنامه‌ریزی آموزشی است. تعاریف زیادی از برنامه‌ریزی ارائه شده است. فیلیپ کومبز از اندیشمندان پیشرو در قلمرو برنامه‌ریزی آموزشی این فرایند را چنین تعریف کرده است (کومبز^۱، ۱۳۵۳: ۶۷): کاربرد تجزیه تحلیل منطقی به منظور افزایش کارایی و تأثیر آن در رفع نیازهای آموزشی کارکنان و دانشجویان. به عبارت دیگر برنامه‌ریزی آموزشی، شامل کاربرد منظم روش‌های تحلیلی در مورد هر یک از اجزای نظام آموزشی ذکر شده و هدف آن استقرار یک نظام آموزشی کارآمد است (نلسون^۲، ۱۳۹۵: ۱۲۱). در جای دیگر در تعریف برنامه‌ریزی آموزشی آمده است که برنامه‌ریزی فرصت‌های یادگیری برای رسیدن به هدف‌های کلی و جزئی برای جمعیت معین را فراهم می‌کند، برنامه‌ریزی آموزشی به‌عنوان یک نظام عقلایی متضمن تنظیم طرح تصریح‌شده‌ای است که در برگیرنده ترکیبی از فعالیت‌های تحلیل نظام‌ها، تحقیق عملیات و تکنولوژی است. تحلیل نظام‌ها بخشی از معرفت بشری است که وابستگی نزدیکی با برنامه‌ریزی دارد (نوروزی و رضوی، ۱۳۹۰: ۴۰۷). برنامه‌ریزی از دیدگاه ابطحی عبارت است از تعیین اهداف آموزشی و پیش‌بینی عملیات و فعالیت‌های آموزشی برای رسیدن به اهداف آموزشی از قبل تعیین‌شده با توجه به امکانات و محدودیت‌های آموزشی و همچنین نظام ارزشی جامعه (ابطحی، ۱۳۸۲). گام‌های اصلی برنامه‌ریزی آموزشی را می‌توان به‌صورت زیر برشمرد:

۱. تعیین هدف‌های کلی و هدف‌های ویژه آموزشی

اولین گام اساسی و ضروری در برنامه‌ریزی و به‌خصوص برنامه‌ریزی‌های آموزشی، تعیین هدف‌های کلی و هدف‌های ویژه آموزشی است. قبل از بحث در مورد هدف‌های کلی و ویژه، بهتر است اشاره‌ای به خط‌مشی‌های سازمانی داشته باشیم. چراکه بین هدف‌های کلی سازمان و هدف‌های کلی آموزشی و همچنین خط‌مشی‌های «سازمانی» ارتباط نزدیکی وجود دارد. خط‌مشی‌های سازمانی، راهنمای کلی سازمان در فعالیت‌های فرد برای نیل به هدف‌های سازمانی است که شامل توضیح نسبتاً روشنی در مورد هدف‌های کلی سازمان، هدف‌های ویژه سازمان و طرح‌ها و روش‌های کلی رسیدن به اهداف است. بدین ترتیب ارتباط بین هدف‌های کلی آموزشی و

^۱ Coombs

^۲ Nelson

خط‌مشی سازمان روشن می‌گردد. هدف‌های کلی آموزشی با توجه به اهداف کلی و در چارچوب خط‌مشی سازمان تعیین می‌گردد. مدیر، مسئول و یا کارشناس آموزش و یا برنامه‌ریزی آموزشی بدون شناخت هدف‌ها و وظایف سازمان نمی‌تواند هدف‌های کلی آموزشی سازمان خود را معین نماید و نیز نمی‌تواند هدف‌های خاص برنامه‌های آموزش را خارج از چارچوب هدف‌های کلی آموزشی در نظر بگیرد (چرابین و دیهیم، ۱۳۹۵).

۲. تعیین محتوا

تعیین محتوای برنامه‌های آموزشی همواره بایستی در رابطه با هدف‌های کلی و ویژه‌برنامه‌ها باشد. چراکه اگر این امر مورد توجه قرار نگیرد، نه‌تنها توفیقی در اجرای برنامه حاصل نخواهد شد، بلکه آموزش به‌عنوان وسیله‌ای در جهت رفع نارسایی‌ها و نهایتاً رسیدن به هدف‌های سازمانی، از مجرای سالم و صحیح خود خارج خواهد شد. (چرابین و دیهیم، ۱۳۹۵).

۳. تعیین مدت اجرای برنامه

مدیران، کارشناسان و مسئولان برنامه‌های آموزشی، برای رسیدن به هدف‌های آموزشی باید مدت لازم و کافی را جهت اجرای دوره‌ها در نظر بگیرند. همان‌گونه که اگر مدت زمان یک دوره آموزشی کمتر از حد معقول در نظر گرفته شود، ما را به هدف‌های آموزشی نخواهد رسانید، و چنانچه مدت زمان برنامه هم از حد معقول تجاوز کند، حالت خستگی و کسالت در شرکت‌کنندگان به وجود خواهد آورد (چرابین و دیهیم، ۱۳۹۵).

۴. تعیین شرایط شرکت‌کنندگان

یک واحد آموزشی و مسئولانش هر اندازه خوش‌بین باشند، ناچار از پذیرفتن این واقعیت هستند که به علت امکانات مالی و انسانی محدود، نمی‌توانند کلیه افرادی را که به آموزش نیاز دارند، در محدوده زمانی معینی آموزش دهند. البته منطقی‌ترین روش آن است که مسئله اولویت تا حد امکان رعایت گردد و در درجه اول به افرادی آموزش داده شود که نیازشان نسبت به دیگران بیشتر است. حال اگر تعداد افرادی که نیازشان از دیدگاه آموزش تعیین می‌گردد، از نظر اولویت در یک سطح قرار بگیرند و آموزش تمامی آن‌ها در یک محدوده زمانی ممکن نباشد، مسئول آموزش باید به کمک سرپرست مستقیم این افراد، تعداد مورداحتیاج را انتخاب و برای شرکت در دوره دعوت نماید، این کار را می‌توان با ارسال برگه‌های خاص انجام داد (چرابین و دیهیم، ۱۳۹۵).

۵. تعیین روش‌های آموزش

موفقیت هر برنامه آموزشی تا حد زیادی بستگی به روش یا روش‌هایی دارد که برای ارائه محتوای تعیین‌شده انتخاب می‌شوند. از طرف دیگر مدیران، کارشناسان و برنامه‌ریزان آموزشی نیز نمی‌توانند بدون بررسی همه‌جانبه یک برنامه آموزشی روشی به روش‌هایی که خود مؤثر بودنشان را تشخیص می‌دهند، انتخاب و اعمال نمایند. بلکه باید در انتخاب و استفاده از روش‌های آموزشی، نکاتی از قبیل هدف آموزش، مدت و زمان آموزش، بودجه آموزش، سطح و تعداد فراگیران، اساتید و مربیان آموزشی، محل آموزش و وسایل و لوازم آموزش را همواره مورد نظر و دقت قرار دهند (چرابین و دیهیم، ۱۳۹۵).

۶. پیش‌بینی تسهیلات و خدمات آموزشی

تسهیلات و خدمات آموزشی لازم برای اجرای برنامه‌های آموزشی در توفیق این‌گونه برنامه‌ها تأثیر فراوان دارد. این تسهیلات و خدمات آموزشی را باید حتی‌الامکان متناسب با اهداف دوره‌های آموزشی ایجاد نمود. چه‌بسا در بسیاری از موارد مشاهده می‌گردد که کلیه امور مربوط به آموزش به‌صورت کامل مورد توجه قرار می‌گیرد. مدیران، کارشناسان و مسئولان آموزشی باید مسائلی از قبیل جا و مکان، خوابگاه و تجهیزات کلاس‌ها و سالن‌های آموزشی را مورد توجه قرار دهند (آریانی، ۱۳۹۷).

۷. انتخاب اساتید و مربیان آموزشی

مرحله انتخاب اساتید و مربیان آموزش نیز از موارد مهم در اجرای هر برنامه آموزشی است. مسئولان، برنامه‌ریزان و مجریان برنامه باید در این مرحله از کار نیز دقت و توجه کافی را معمول دارند. برای سهولت در انجام این مرحله، لازم است مدیران، کارشناسان و مسئولان آموزشی همواره فهرستی از اساتید و مربیان واجد شرایط برای دوره‌های مختلف را در دسترس داشته باشند تا بتوانند برای هر دوره، با توجه به ویژگی‌ها و خصوصیات آن دوره، اساتید و مربیان مؤثر و کارآمد را انتخاب کنند. انتخاب استاد و مربی برای هر دوره، باید متناسب با ویژگی‌های دوره مورد نظر باشد. این ویژگی‌ها شامل هدف دوره، روش‌های آموزش، تحصیلات و تجربه مدرسین و لزوم توجه به ارزشیابی برنامه‌های قبلی است که با توجه به این ویژگی‌ها مدرس مناسب برای برنامه‌های آموزشی انتخاب می‌شوند (ابطحی، ۱۳۸۲).

برای سازمان‌دهی مباحث و متون آموزشی معمولاً سه ملاک در نظر گرفته می‌شود که عبارت از برقرار کردن توالی یادگیری تراکمی یا مداومت و یگانگی است. در سازمان دادن محتوا سؤالات زیادی مطرح می‌شود سؤالاتی همانند: برای برنامه‌ریزی توالی محتوا و شیوه‌های یادگیری آن

محتوا چه باید کرد؟ چگونه می‌توان فعالیت‌ها و تجارب آموزشی و یادگیری را برای رسیدن به هدف‌های متعدد طراحی نمود که مقرون به‌صرفه باشد. چگونه می‌توان روش یادگیری محتوا را چنان سازمان داد که در یک‌زمان دستیابی به هدف‌های آموزشی و رفتاری متعددی، مانند یادگرفتن روش تفکر، رشد بعضی نگرش‌های مناسب و... مسیر باشد. با مشکل محتوا که به تسلط در یک سطح از عملیات ذهنی نیاز دارد چه باید کرد؟ آیا می‌توان محتوا را چنان سازمان داد که مبانی آن از طریق انواع گوناگون روش‌های یادگیری که با دستگاه‌های ذهنی و الگوهای انگیزشی متفاوت مطابقت داشته باشد آموخته شوند. بدین‌سان اختلاف نظر در تعیین ملاک‌ها و اعتبار آن‌ها برای سازمان دادن مباحث آموزشی موجب بحث‌هایی شده است که کار برنامه‌ریزی و تنظیم محتوا را با مشکلاتی مواجه ساخته است (حاجی کریمی، ۱۳۹۴: ۵۴).

آموزش باید در یک فضای آموزشی مناسب ارائه گردد. فضای آموزشی به فضاهایی اطلاق می‌شود که در طراحی آن‌ها، استاندارد شاخص‌هایی از قبیل هوای سالم، دمای مناسب، رطوبت کافی، نور، صوت، دید و منظر مناسب، کارایی انرژی، دسترسی‌ها و ارتباطات رعایت شده باشد (اکبری، ۱۳۷۲: ۲۱). داشتن امکانات آموزشی که به معنای چگونگی تجهیزات، امکانات و منابع موردنیاز برای اجرای دوره است؛ تجهیزات و وسایل کمک‌آموزشی، امکانات و تسهیلات لازم در محیط آموزشی و منابع مالی نیز از موارد دیگر است (واجارگاه، ۱۳۸۳: ۱۶۵). هر آموزشی هدفی را دربر دارد. اهداف آموزشی ویژگی‌ها و نتایج هستند که نظام آموزشی می‌خواهد به آن‌ها دست یابد. به عبارت دیگر دانش، بینش و مهارت‌هایی که مطلوب یک جامعه بوده و از قبل برنامه‌ریزی شده و مسیر حرکت نظام آموزشی را تعیین می‌کند "اهداف آموزش" نامیده می‌شوند (عبدالهی، ۱۳۸۷). همه تلاش‌های عوامل آموزشی باید در راستای رسیدن به اهداف آموزشی باشد. برای اینکه تحقق اهداف سهولت یابد، تعیین آن‌ها مشروط به شرایطی است که در زیر به برخی از آن‌ها اشاره می‌شود:

- ۱) هدف‌ها باید مشخص و روشن باشند.
 - ۲) هدف‌ها باید چالش‌برانگیز باشند.
 - ۳) هدف‌ها باید قابل دستیابی باشند.
 - ۴) افراد باید نسبت به اهداف متعهد باشند.
 - ۵) هدف‌ها باید قابل سنجش و اندازه‌گیری باشند.
 - ۶) هدف باید ارزشمند باشد تا افراد برای تحقق آن‌ها از انگیزه‌های قوی برخوردار باشند.
- طراحی و استقرار نظام جامع آموزشی در هر سازمانی مستلزم تفکر نظام‌مند و راهبردی، جهت افزایش اثربخشی و هدفمندی برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی است. استقرار سامانه جامع آموزشی

در هر سازمانی شامل: مراحل نیازسنجی، طراحی، اجرا و درنهایت ارزشیابی آموزشی است. به طور کلی، غفلت یا کم‌توجهی به هر یک از بخش‌های مراحل اصلی نظام آموزشی زمینه ناکامی و عقیم‌گذاری برنامه‌ها را فراهم خواهد ساخت و برعکس پیگیری و مورد توجه قرار دادن هر یک از مراحل و تبعیت از چرخه منطقی فعالیت‌ها، باعث می‌شود تا اعضای درونی (برنامه ریزان و مجریان) و همچنین مشتریان آموزش‌ها با جدیت و اعتماد با فعالیت‌های آموزشی برخورد کنند (رزمی، ۱۳۹۷).

مرحله عملی هر آموزشی اجرای آن است. مسئولیت انجام تمامی فعالیت‌های مشخص‌شده در مشخصه‌های برنامه‌ی آموزشی برای ارائه‌ی آموزش بر عهده‌ی آموزش‌دهنده است. با این حال، علاوه بر فراهم آوردن منابع لازم برای بهره‌گیری مطمئن از خدمات آموزش‌دهنده، نقش سازمان در پشتیبانی و ایجاد تسهیلات برای آموزش ممکن است موارد زیر را نیز شامل شود:

۱- پشتیبانی از آموزش‌دهنده و آموزش‌گیرنده،

۲- پایش کیفیت آموزش ارائه‌شده (عسگرانی، ۱۳۹۸).

از آنجایی که اساتید و مربیان از ارکان اصلی تربیت و آموزش در مراکز آموزشی نیروی دریایی راهبردی هستند و از طرفی فارغ‌التحصیلان این مراکز به‌عنوان درجه‌داران آینده و سرپنجه‌های عملیاتی یگان‌های دریایی نداجا وظایف خاصی را بر عهده خواهند داشت نیاز است مدرس نظامی دارای ویژگی‌های منحصربه‌فردی باشد و عملکرد اعضای مراکز آموزشی هم‌زمان در دو کارکرد تدریس و تحقیق مورد توجه قرار گیرد. پایان کار هر آموزشی ارزشیابی نتایج آن است. منظور از ارزشیابی، تأیید این امر است که اهداف سازمانی و اهداف آموزشی، هر دو، برآورده شده‌اند، یعنی آموزش اثربخش بوده است. فرایند ارزشیابی باید شامل گردآوری داده‌ها و تهیه‌ی گزارش ارزشیابی باشد. نتایج بررسی‌های انجام‌شده توسط محققان و متخصصان آموزش حاکی از آن است که سازمان‌های گوناگون برحسب مأموریت، چشم‌انداز شناخت دانش و تجربه‌ی مورد نیاز کارکنان خود، برنامه‌های آموزشی را تنظیم و به مرحله‌ی اجرا می‌گذارد و پس از اجرای آن به ارزشیابی می‌پردازد. بنابراین، هر سازمان، برنامه‌های آموزشی خود را برحسب وظیفه‌ی ذاتی و اهدافی که دنبال می‌کند تنظیم و پس از اجرا، آن را ارزشیابی می‌کند (ساعتچی، ۱۳۶۸). یکی از حوزه‌های بسیار مهم در نظام آموزشی هر کشوری، نظام تربیت و آموزش مراکز نظامی بوده به این دلیل که در برقراری امنیت کشور نقش بسزایی دارد. پیچیدگی و الزامات خاص محیط‌های نظامی بر ابهامات موجود در چگونگی بهبود کیفیت آموزش فراگیران می‌افزاید. ازجمله این پیچیدگی‌ها می‌توان به آمیخته شدن آموزش‌های نظامی، عقیدتی، حفاظتی و مواردی از این دست با آموزش‌های درسی اشاره نمود. وظیفه اصلی در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی

نداجا پرورش نیروهای کارآمد و توانمندی است که متناسب با تهدیدات موجود بتوانند نیازهای دفاعی کشور را در زمینه منابع انسانی فراهم آورند. در حال حاضر ارائه آموزش‌ها برابر برنامه تفصیلی اجرا می‌گردد و تا حد قابل قبولی توانسته نیازهای مناطق عملیاتی از لحاظ نیروی انسانی متخصص برطرف نماید، نظر به اجرای مأموریت‌ها این نیرو در اقیانوس‌ها و آب‌های آزاد و الحاق شناورهای جدید با فناوری‌های نوین از یک‌سو و از سوی دیگر تلاش و همت کلیه فرماندهان و مربیان و کارکنان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی نداجا بر بهبود و به‌روزرسانی سطح آموزش‌های فعلی نیاز به بهبود کیفیت آموزش به‌خوبی احساس می‌گردد. عوامل متعددی بر بهبود کیفیت آموزش از جمله تکنولوژی آموزشی، رسانه آموزشی، وضعیت فراگیران آموزشی و روش‌های نوین تدریس و... تأثیرگذار می‌باشند. لذا با توجه به موارد ذکرشده و تجربه خدمتی پژوهشگر در یگان‌های مختلف نداجا، مطالعه اسناد و مدارک، مصاحبه با خبرگان و خدمت مؤثر و مداوم به‌عنوان فرمانده گردان دانش‌آموزان و همچنین فرمانده گردان دوره‌های تخصصی، دغدغه اصلی پژوهشگر به منظور شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش که منجر به بالا بردن سطح توان رزمی و عملیاتی در یگان‌های مختلف نداجا می‌گردد، در شناسایی ابعاد فضای آموزشی شامل امکانات آموزشی و امکانات کمک‌آموزشی، متون آموزشی شامل محتوی آموزشی و منابع آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی شامل نیازسنجی، اجرا و ارزشیابی و ویژگی استادان شامل خصوصیات فردی و شخصیتی، فعالیت‌های آموزشی، فعالیت‌های پژوهشی، فعالیت‌های اجرایی و فعالیت‌های فرهنگی مورد نظر قرار گرفته تا با پشتوانه علمی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا شناسایی گردد.

نتیجه مشترک احصاء شده از پاسخ مصاحبه‌شوندگان به سؤال مرتبط با امکانات آموزشی، بیانگر این بود که مصاحبه‌شوندگان در پاسخ به این سؤال، به تأثیر مستقیم امکانات آموزشی بر بهبود کیفیت آموزش اشاره نموده و از به‌کارگیری و تجهیز مراکز آموزشی، به‌عنوان گامی مهم در بهبود کیفیت آموزش یاد نموده‌اند. مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: به‌کارگیری شبیه‌سازها و تجهیزات نوین، استفاده از ماکت‌ها و دستگاه‌های برش خورده، استفاده از تجهیزات در حوزه نرم‌افزاری، برنامه‌ریزی صحیح و بهره‌برداری کامل از تمامی امکانات و تجهیزات کامل است.

نتیجه مشترک به‌دست آمده از پاسخ مصاحبه‌شوندگان به سؤال مرتبط با متون آموزشی، به تأثیر مستقیم متون آموزشی بر بهبود کیفیت آموزش اشاره داشت و از بروز رسانی کتب و متون آموزشی مراکز آموزش به‌عنوان گامی مهم در بهبود کیفیت آموزش یاد گردید. مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بر متون آموزشی عبارت‌اند از: به‌روز بودن، کاربردی بودن، متناسب با اهداف و نیاز عملیاتی نداجا، نظارت و بازنگری متناوب و مناسب، قابل فهم بودن و قابلیت استفاده در تدریس

به صورت مجازی است.

پاسخ مصاحبه‌شوندگان به سؤال مرتبط به حوزه برنامه‌ریزی آموزشی، بیانگر تأثیر مستقیم برنامه‌ریزی آموزشی بر بهبود کیفیت آموزش بود و از سه مقوله مهم نیازسنجی، اجرا و ارزشیابی به عنوان عواملی مهم در بهبود کیفیت آموزش یاد نموده‌اند. مهم‌ترین شاخص‌های تأثیرگذار بر برنامه‌ریزی آموزشی عبارت‌اند از: بازنگری محدود در زمینه دروس و روش ارائه آن، تعیین اهداف آموزشی و تلاش در راستای تحقق آن‌ها، تعیین سلسله‌مراتب آموزشی، توجه به شایستگی‌های درجهداران، افزایش مدت زمان آموزش و استفاده از کارکنان متخصص در امر برنامه‌ریزی آموزشی است.

نتیجه مشترک حاصله از پاسخ مصاحبه‌شوندگان به سؤال مرتبط با ویژگی اساتید، بیانگر این بود که مصاحبه‌شوندگان در پاسخ به این سؤال، به تأثیر مستقیم ویژگی اساتید بر بهبود کیفیت آموزش اشاره نموده و ایجاد یک الگوی مناسب جهت جذب اساتید را در مراکز آموزش به عنوان گامی مهم در بهبود کیفیت آموزش یاد نموده‌اند. مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار الگوی مطروحه بر ویژگی اساتید عبارت‌اند از: ایمان، شجاعت، علاقه‌مندی و...، تجربه حضور در یگان‌های عملیاتی، آشنایی با روش‌ها و متون تدریس و دانش علمی و تجربی مناسب است.

پیشینه‌های پژوهش

پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده در رابطه با موضوع پژوهش در جدول (۱) آورده شده است.

جدول (۱) پیشینه پژوهش‌های انجام‌شده

نام خانوادگی، سال	اهداف	روش‌شناسی‌ها
طبرسا و همکاران ۱۳۹۱	بررسی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر در بهبود کیفیت آموزشی (مطالعه موردی: دانشگاه اصفهان)	استفاده از رویکرد تجزیه و تحلیل سلسله مراتبی/ به کار بردن پرسشنامه مقایسات زوجی/ استفاده از نرم‌افزار اکسپرت چویس/ نمونه‌گیری تصادفی
خدبوی و سیدکلان ۱۳۹۷	بررسی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت تدریس در دانشگاه فرهنگیان اردبیل	به‌کارگیری روش آمیخته که شامل ترکیب روش کیفی "مصاحبه گروه‌های کانونی" و روش کمی "توصیفی-پیمایشی" است/ استفاده از پرسشنامه محقق ساخته/ نمونه‌گیری تصادفی/ روش آماری مانوا/ رتبه‌بندی spss/ تجزیه و تحلیل با نرم‌افزار فریدمن
بریمانی و همکاران ۱۳۹۰	شناسایی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش عالی در دوره تحصیلات تکمیلی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی استان مازندران	روش پژوهش توصیفی-پیمایشی/ استفاده از پرسشنامه محقق ساخته/ به کار بردن نرم‌افزار spss

نام خانوادگی، سال	اهداف	روش‌شناسی‌ها
اصغرزاده و نژادایرانی ۱۳۹۴	ارتقای کیفیت آموزش ضمن خدمت کارکنان در ادارات دولتی استان آذربایجان شرقی	نمونه‌گیری تصادفی طبقه‌ای/ به‌کارگیری آزمون رگرسیون
جعفری و مؤمنی ۱۳۹۵	بررسی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش ضمن خدمت کارکنان فرماندهی انتظامی استان خراسان شمالی در سال ۱۳۹۴	روش پژوهش توصیفی- پیمایشی/ استفاده از پرسشنامه محقق ساخته/ استفاده از آمارهای توصیفی چون، فراوانی، میانگین و میانه/ استفاده از آمار استنباطی رگرسیون چند متغیره
فلاح و همکاران ۱۳۹۷	شناسایی ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر کیفیت در نظام آموزش عالی نظامی	روش پژوهش توصیفی- پیمایشی/ نمونه‌گیری ترکیبی (خوشه‌ای- طبقه‌ای)/ مصاحبه نیمه‌ساختار یافته/ استفاده از پرسشنامه محقق ساخته/ به‌کارگیری تکنیک مدل یابی معادلات ساختاری به کمک نرم‌افزار لیزرل

روش‌شناسی پژوهش

روش پژوهش از نوع کاربردی- توصیفی با رویکرد آمیخته (دو مرحله مستقل کیفی و کمی) است. به منظور بررسی آماری و تجزیه و تحلیل اطلاعات جمع‌آوری شده، از آمار توصیفی استفاده شد تا تأثیر متغیرهای مستقل جزء (برنامه‌ریزی آموزشی، متون آموزشی درسی، فضای آموزشی و ویژگی‌های اساتید فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا) بر متغیر تابع (عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا) مشخص گردد.

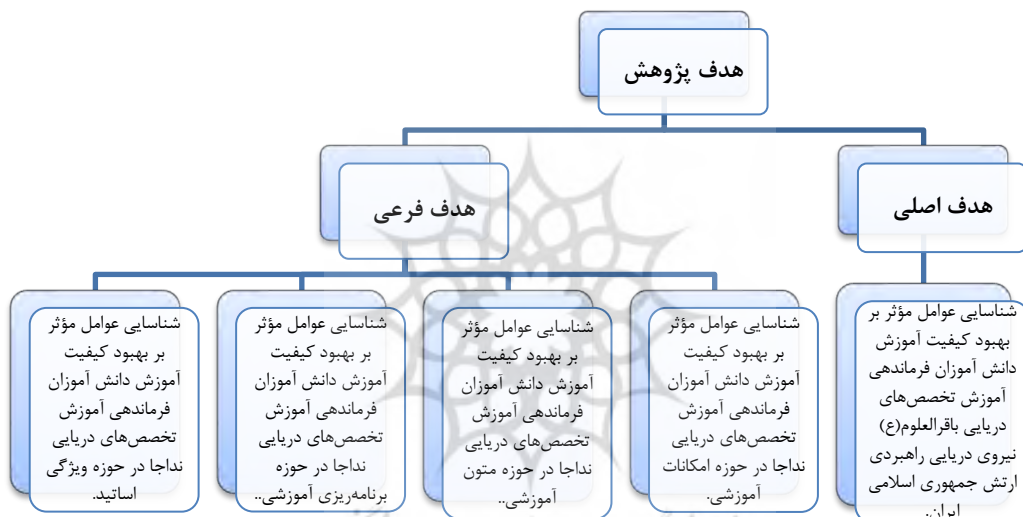
جامعه آماری در این پژوهش شامل خبرگان در امر تربیت و آموزش، فرماندهان و کلیه استادان شاغل در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا که حداقل ۵ سال سابقه تدریس داشته‌اند و کلیه درجه‌داران با درجه ناو استوار یکمی به بالا که در حال حاضر در دوره آموزشی تخصصی و سرپرستی در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا در حال آموزش می‌باشند، انتخاب گردید. به‌طور کل می‌توان گفت جامعه آماری تعدادی از کارکنان پایور در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا می‌باشند.

حجم نمونه این پژوهش با استفاده از فرمول کوکران ۱۷۴ نفر در نظر گرفته شده است. روش نمونه‌گیری در این پژوهش به‌صورت تصادفی طبقه‌ای خواهد بود. به این نحو که با توجه به جامعه آماری که از دو طبقه استادان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی و درجه‌داران حاضر در دوره

تخصصی تشکیل شده از یک سو و از سوی دیگر تعداد متفاوت جامعه آماری طبقات به گونه‌ای برنامه‌ریزی شده که بتوان بهترین حالت بررسی و تحلیل نظرات در حجم نمونه را به دست آورد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

در این پژوهش پس از بررسی اسناد و مدارک و انجام مصاحبه در خصوص اهداف و فرضیه‌های در نظر گرفته شده (شکل (۱) و شکل (۲))، نقطه نظرات ارائه شده توسط صاحب‌نظران دسته‌بندی و پس از بررسی شباهت‌ها و تفاوت‌های آن‌ها، تحلیل اطلاعات و داده‌های جمع‌آوری شده به‌طور جداگانه و به‌صورت کیفی انجام گرفته است. سپس با تقسیم‌بندی اطلاعات جمع‌آوری شده، شرایط موجود در مورد هر هدف تشریح و به‌صورت کیفی تحلیل و تبیین شده است.

شکل (۱) هدف‌های پژوهش

شکل (۲) فرضیه‌های پژوهش

درواقع در گام اول، داده‌های جمع‌آوری شده از طریق آمار توصیفی به کمک نرم‌افزار Spss مورد تجزیه و تحلیل قرار می‌گیرند. در گام دوم اطلاعات حاصل از اسناد و مدارک و مصاحبه با صاحب‌نظران، به صورت کیفی مورد ارزیابی قرار گرفته و با پالایش داده‌ها و حذف اطلاعات زائد، مضاعف، اشتباه و مشکوک و تلخیص داده‌ها ارتباط متغیرهای مستقل با متغیر تابع یعنی (عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان) سنجیده شده و سپس در گام سوم با انجام تجزیه و تحلیل آمیخته همگرایی داده‌های حاصل از اطلاعات پرسشنامه و قضاوت‌های انجام شده، اهداف تعیین شده تبیین و مورد ارزیابی قرار خواهند گرفت.

تجزیه و تحلیل کیفی

۱- پردازش داده‌ها در رابطه با مؤلفه امکانات آموزشی

الف) پردازش داده‌ها بر اساس مصاحبه با صاحب‌نظران

به طور کلی، مصاحبه‌شوندگان به تأثیر مستقیم امکانات آموزشی بر بهبود کیفیت آموزش اشاره نموده و از به‌کارگیری و تجهیز مراکز آموزشی، به عنوان گامی مهم در بهبود کیفیت آموزش یاد نموده‌اند. مهم‌ترین آن‌ها عبارت‌اند از: به‌کارگیری شبیه‌سازها و تجهیزات نوین، استفاده از ماکت‌ها و دستگاه‌های برش خورده، استفاده از تجهیزات در حوزه نرم‌افزاری، برنامه‌ریزی صحیح و بهره‌برداری کامل از تمامی امکانات و تجهیزات کامل است.

ب) پردازش داده‌ها بر اساس اسناد و مدارک

با توجه به مطالعات منابع مختلف و تحقیقات انجام‌شده و تقارب، همگرایی و همسویی منابع بیانگر این موضوع است که:

❖ با توجه به مأموریت‌های واگذارشده به نیروی دریایی راهبردی به‌ویژه دریانوردی در آب‌های دوردست، بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا برای اجرای صحیح این مأموریت‌ها و وظایف یگان‌های مناطق عملیاتی بسیار مهم است.

❖ یکی از مهم‌ترین مباحث مربوط به بهبود کیفیت آموزش، بحث فضای آموزشی است که شامل امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی است.

پ) قضاوت (تصمیم‌گیری) در رابطه با مؤلفه امکانات آموزشی

با توجه به ماهیت مأموریت‌های نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران فضاهای آموزشی (امکانات آموزشی و امکانات کمک‌آموزشی) موجود در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا از نظر کمی تقریباً مناسب ولی از لحاظ کیفی و به‌روز بودن قابلیت جوابگویی آموزشی دانش آموزان به‌منظور اجرای بهینه مأموریت در آب‌های بین‌المللی نبوده و نیاز به تجهیز این فرماندهی به شبیه‌سازها و امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی متناسب با علوم و فناوری‌های جدید است. نتیجه شناسایی شاخص‌های مطرح‌شده در حوزه فضای آموزشی و گام برداری در خصوص تأمین نیازمندی‌های موجود می‌تواند در اجرای مأموریت‌ها و وظایف یگان‌ها مناطق عملیاتی نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران مؤثر باشد.

۲- پردازش داده‌ها در رابطه با مؤلفه متون آموزشی

الف) پردازش داده‌ها بر اساس مصاحبه با صاحب‌نظران
مصاحبه‌شوندگان در پاسخ به این سؤال، همگی بر اهمیت و نقش متون آموزشی بر کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا اتفاق نظر دارند و نکات مهم در این خصوص را می‌توان به‌صورت کلی شامل به‌روز بودن، کاربردی بودن، متناسب با اهداف و نیاز عملیاتی نداجا، نظارت و بازنگری متناوب و مناسب، قابل فهم بودن و قابلیت استفاده در تدریس به‌صورت مجازی متون آموزشی دانست.

(ب) پردازش داده‌ها بر اساس اسناد و مدارک

با توجه به مطالعات منابع مختلف و تحقیقات انجام‌شده و تقارب، همگرایی و همسویی منابع بیانگر این موضوع است که:

❖ یکی از مهم‌ترین مباحث مربوط به بهبود کیفیت آموزش، بحث متون آموزشی است که شامل منابع و محتوی آموزشی است.

(پ) قضاوت (تصمیم‌گیری) در رابطه با مؤلفه متون آموزشی

نظر به بررسی به‌عمل‌آمده در خصوص متون آموزشی (منابع و محتوی آموزشی) موجود در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا به‌منظور اجرای مأموریت‌های نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران یکی از مهم‌ترین مواردی که بایستی در نظر گرفته شود توجه ویژه به نیازهای عملیاتی مناطق و پایگاه‌ها بوده و همچنین متون و منابع آموزشی بایستی توسط اساتیدی که دارای تجربه عملیاتی و آموزشی بوده‌اند به‌روز گردد. نکته حائز اهمیت به‌منظور تدوین متون آموزشی توجه ویژه به امر استفاده از منابع مرجع و به‌روز است. از طرفی محتوی فعلی اکثر دروس فاقد دانش تجارب حضور در دریاهای آزاد و تجارب رزمایش‌های دریایی است، لذا نیاز به استفاده از این تجارب گران‌قدر در قالب بخش‌هایی از متون و محتوی آموزش درسی فراگیران به‌خوبی احساس می‌گردد.

۳- پردازش داده‌ها در رابطه با مؤلفه برنامه‌ریزی آموزشی

(الف) پردازش داده‌ها بر اساس مصاحبه با صاحب‌نظران

مصاحبه‌شوندگان به‌طور کلی به سه مقوله مهم اشاره نموده‌اند، که عبارت‌اند از نیازسنجی، اجرا و ارزشیابی برنامه‌ریزی آموزشی است و در همین راستا از عواملی شامل بازنگری محدود در زمینه دروس و روش ارائه آن، تعیین اهداف آموزشی و تلاش در راستای تحقق آن‌ها، تعیین سلسله‌مراتب آموزشی، توجه به شایستگی‌های درجه‌داران، افزایش مدت‌زمان آموزش و استفاده از کارکنان متخصص در امر برنامه‌ریزی آموزشی نام برده‌اند که تأثیر فراوانی بر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا خواهد داشت.

(ب) پردازش داده‌ها بر اساس اسناد و مدارک

با توجه به مطالعات منابع مختلف و تحقیقات انجام‌شده و تقارب، همگرایی و همسویی منابع بیانگر این موضوع است که:

❖ نتیجه‌شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان در حوزه برنامه‌ریزی

آموزشی، شناخت کمبودها، نقاط ضعف، راهبردها و برنامه‌هایی پیش‌بینی‌شده در

خصوص توسعه برنامه‌های آموزشی مناسب در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا است.

پ) قضاوت (تصمیم‌گیری) در رابطه با مؤلفه برنامه‌ریزی آموزشی نظر به ماهیت برنامه‌ریزی آموزشی (نیازسنجی، اجرا، ارزشیابی) و یا به عبارتی زمینه‌سازی برنامه‌ریزی فرصت‌های یادگیری برای رسیدن به هدف‌های کلی و جزئی آموزش دانش‌آموزان در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا، می‌بایستی به شکلی برنامه‌ریزی نمود که آموزش‌های صورت گرفته در مراکز آموزش تخصصی منطبق با نیازهای عملیاتی مناطق و پایگاه‌ها نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی بوده و بر پایه عمل (آموزش مبتنی بر عمل) سازمان‌دهی داده شود.

عامل تأثیرگذار دیگری در خصوص بهبود مؤلفه برنامه‌ریزی در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا، تعامل سازنده این فرماندهی با سایر مراکز آموزشی دریایی به‌منظور استفاده از سیلابس آموزشی مناسب در راستای بالا بردن سطح کیفی آموزش‌های اجرا شده است. استفاده از تجارب اساتید شرکت‌کننده در رزمایش‌ها و دریانوردی‌های طولانی‌مدت در برنامه‌ریزی آموزشی و تلاش به‌منظور آشنایی بیشتر دانش‌آموزان با شرایط زندگی در دریا با افزایش مدت‌زمان کارورزی‌ها نیز می‌تواند در بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران مؤثر باشد.

۴- پردازش داده‌ها در رابطه با مؤلفه ویژگی اساتید

الف) پردازش داده‌ها بر اساس مصاحبه با مؤلفه ویژگی اساتید گستردگی نظرات با توجه به دامنه وسیع شاخص‌های اساتید در بیان مصاحبه‌شوندگان، کاملاً مشهود است. اما آنچه در ویژگی‌های اساتید مراکز نظامی مهم است ایجاد یک الگوی مناسب با استفاده از شاخص‌های از قبیل ایمان، شجاعت، علاقه‌مندی و...، تجربه حضور در یگان‌های عملیاتی، آشنایی با روش‌ها و متون تدریس و دانش علمی و تجربی مناسب است که در بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا بسیار تأثیرگذار است.

(ب) پردازش داده‌ها بر اساس اسناد و مدارک

با توجه به مطالعات منابع مختلف و تحقیقات انجام‌شده و تقارب، همگرایی و همسویی منابع بیانگر این موضوع است که:

❖ نتیجه‌شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان در حوزه ویژگی اساتید، شناخت نقاط ضعف، راهبردها و برنامه‌هایی پیش‌بینی‌شده در خصوص به‌کارگیری اساتید فرهیخته در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا است.

(پ) قضاوت (تصمیم‌گیری) در رابطه با ویژگی اساتید

اساتید مراکز آموزش نظامی علاوه بر مسئولیت انتقال دانش و تجربه می‌بایستی خود به‌عنوان یک الگوی رفتاری برای فراگیران آموزشی باشند. آنان با اخلاق، معنویت، تعهد و مسئولیت‌پذیری، عشق به کار در دریا، عشق به محیط نظامی، می‌توانند در اعماق ذهنی دانش آموزان نفوذ کنند و شخصیت نظامی و فردی و اجتماعی آنان را شکل دهند. به عبارتی اساتید مراکز آموزش تخصصی مهم‌ترین الگوهای اخلاقی و نظامی برای دانش آموزان هستند که اعمال و رفتار و اندیشه‌های آنان مستقیماً ساختار شخصیت آنان را می‌سازد. لذا اصلح است در جذب اساتید از مناطق عملیاتی نداجا، شایستگی‌های اخلاقی، دینی، رفتاری و نظامی آنان را در کنار دانش و تجربه خدمت در مناطق عملیاتی وزندگی در دریا موردتوجه قرارداد. عامل تأثیرگذار دیگری در خصوص بهبود مؤلفه ویژگی اساتید در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا، فعالیت‌های علمی و پژوهش اساتید است که تلاش و همت آنان و مشارکت دانش آموزان می‌توانند گروه‌های پژوهشی دانش آموزان را در حوزه علوم و فناوری دریا را تشکیل، تقویت و هدایت نمایند و این امر منجر به نهادینه نمودن فرهنگ پژوهش در میان دانش آموزان می‌گردد و می‌تواند در بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نیروی دریایی راهبردی ارتش جمهوری اسلامی ایران مؤثر باشد.

تجزیه و تحلیل کمی

بر اساس اطلاعات اخذشده از مطالعات کتابخانه‌ای و مصاحبه با خبرگان و با جمع‌آوری پرسش‌نامه که بر اساس شاخص‌های مدنظر و حاصل از مطالعات اسناد و مدارک به دست آمد می‌توان بیان کرد که در این مقاله ۴ فرضیه با طرح ۲۴ سؤال در مقیاس رتبه‌ای مورد ارزیابی قرار گرفته که نتایج حاصل آن در جداول (۳)، (۴)، (۵) و (۶) ارائه شده است:

جدول (۳) تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها برای فرضیه اول

رتبه	فراوانی Fo	فراوانی نظری Fe	انحراف از میانگین (Fo- Fe)	مجذور انحراف از میانگین (Fo- Fe) ²	$\frac{(Fo - Fe)^2}{Fe}$
نظری ندارم	۲.۳۴	۳۴.۸	-۳۲.۴۶	۱۰۵۳.۶۵	۳۰.۲۷
موافق نیستم	۹.۸۳	۳۴.۸	-۲۴.۹۷	۶۲۳.۵	۱۷.۹۱
خیلی موافق نیستم	۲۳.۵	۳۴.۸	۱۱.۳	۱۲۷.۶۹	۳.۶۶
موافقم	۶۸.۵	۳۴.۸	۳۳.۷	۱۱۳۵.۶۹	۳۲.۶۳
کاملاً موافقم	۶۹.۸۳	۳۴.۸	۳۵.۰۳	۱۲۲۷.۱	۳۵.۲۶
جمع	۱۷۴	۱۷۴	۲۲.۸۵	۳۰۳۱.۹۴	۱۱۹.۷۳

با عنایت به داده‌های فوق، ۷۹/۵ درصد از تحقیق شوندگان یا همان جامعه نمونه، مؤلفه فضای آموزشی را بر کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا مؤثر دانسته‌اند؛ که این آمار نشان از تأثیر مستقیم فضای آموزشی در امر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان این فرماندهی است.

جدول (۴) تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها برای فرضیه دوم

رتبه	فراوانی Fo	فراوانی نظری Fe	انحراف از میانگین (Fo- Fe)	مجذور انحراف از میانگین (Fo- Fe) ²	$\frac{(Fo - Fe)^2}{Fe}$
نظری ندارم	۲	۳۴.۸	-۳۲.۸	۱۰۷۵.۸۴	۳۰.۹۱
موافق نیستم	۴.۶۶	۳۴.۸	-۳۰.۱۴	۹۰۸.۴۱	۲۶.۱
خیلی موافق نیستم	۶.۸۴	۳۴.۸	-۲۷.۹۶	۷۸۱.۷۶	۲۲.۴۶
موافقم	۶۱	۳۴.۸	۲۹.۲	۸۵۲.۶۴	۲۴.۵
کاملاً موافقم	۹۹.۵	۳۴.۸	۶۴.۷	۴۱۸۶.۰۹	۱۲۰.۲۸
جمع	۱۷۴	۱۷۴	۳	۷۸۰۴.۷۴	۲۲۴.۲۵

با عنایت به داده‌های فوق، ۹۲/۲۴ درصد از تحقیق شوندگان یا همان جامعه نمونه، مؤلفه متون آموزشی را بر کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا مؤثر دانسته‌اند؛ که این آمار نشان از تأثیر مستقیم متون آموزشی در امر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان این فرماندهی است.

جدول (۵) تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها برای فرضیه سوم

رتبه	فراوانی Fo	فراوانی نظری Fe	انحراف از میانگین (Fo- Fe)	مجذور انحراف از میانگین (Fo- Fe) ²	$\frac{(Fo - Fe)^2}{Fe}$
نظری ندارم	۲.۱۶	۳۴.۸	-۳۲.۶۴	۱۰۶۵.۳۶	۳۰.۶۱
موافق نیستم	۷.۶۶	۳۴.۸	-۲۷.۱۴	۷۳۶.۵۷	۲۱.۱۶
خیلی موافق نیستم	۱۴.۸۳	۳۴.۸	-۱۹.۹۷	۳۹۸.۸۰	۱۱.۴۵
موافقم	۵۶.۸۳	۳۴.۸	۲۲.۰۳	۴۸۵.۳۲	۱۳.۹۴
کاملاً موافقم	۹۲.۵	۳۴.۸	۵۷.۷۰	۳۳۴۵.۶۹	۱.۵۱
جمع	۱۷۴	۱۷۴	۰	۶۱۳۱.۷۴	۷۸.۶۷

با عنایت به داده‌های فوق، 85/82 درصد از تحقیق شوندگان یا همان جامعه نمونه، مؤلفه برنامه‌ریزی آموزشی را بر کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا مؤثر دانسته‌اند؛ که این آمار نشان از تأثیر مستقیم برنامه‌ریزی آموزشی در امر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان این فرماندهی است.

جدول (۶) تجزیه و تحلیل کمی داده‌ها برای فرضیه چهارم

رتبه	فراوانی Fo	فراوانی نظری Fe	انحراف از میانگین (Fo- Fe)	مجذور انحراف از میانگین (Fo- Fe) ²	$\frac{(Fo - Fe)^2}{Fe}$
نظری ندارم	۱.۱۷	۳۴.۸	-۳۴.۶۳	۱۱۹۹.۹۲	۳۴.۴۸
موافق نیستم	۸.۸۵	۳۴.۸	-۲۵.۹۵	۶۷۳.۴	۱۹.۳۵
خیلی موافق نیستم	۱۸.۳۴	۳۴.۸	-۱۶.۴۶	۲۷۱.۲۶	۷.۷۹
موافقم	۶۳.۸۳	۳۴.۸	۲۹.۰۳	۸۴۲.۷۴	۲۴.۲۱
کاملاً موافقم	۸۱.۸۳	۳۴.۸	۴۷.۰۳	۲۲۱۱.۸۲	۶۳.۵۵
جمع	۱۷۴	۱۷۴	۰	۵۱۹۹.۱۴	۱۴۹.۳۸

با عنایت به داده‌های فوق، ۸۳/۸۸ درصد از تحقیق شوندگان یا همان جامعه نمونه، مؤلفه ویژگی اساتید را بر کیفیت آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا مؤثر دانسته‌اند؛ که این آمار نشان از تأثیر مستقیم مؤلفه ویژگی اساتید در امر بهبود کیفیت آموزش دانش آموزان این فرماندهی است.

نتیجه‌گیری

از مجموع نتیجه‌گیری هدف‌های مطروحه چنین استنباط می‌گردد که تمامی مؤلفه‌های انتخاب‌شده (امکانات آموزشی، متون آموزشی، برنامه‌ریزی آموزشی و ویژگی اساتید) بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی مؤثر می‌باشند. به منظور نیل به هدف‌های ذکرشده، توجه و اهتمام به موارد زیر مهم است:

- ❖ آموزش معمولاً، کارکرد انتقال اطلاعات، دانش، معلومات و مهارت‌های خاصی را به فراگیران بر عهده دارد. هر چه این سازوکارها و اصول با شرایط و زمینه‌های مربوط هماهنگی بیشتری داشته باشند، آموزش را کارا تر و موفق تر خواهند نمود.
- ❖ امکانات آموزشی یکی از عوامل مؤثر در تعیین هدف‌های آموزشی است نظر به اینکه نیروی دریایی ارتش جمهوری اسلامی ایران یکی از نیروهای پیچیده و تخصصی است و با توجه به نوع مأموریت در آب‌های دوردست می‌بایستی از امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی متناسب با فناوری-های روز استفاده نماید.
- ❖ برنامه‌ریزی در راستای استفاده از تجهیزات در حوزه نرم‌افزاری، ماکت‌ها و تجهیزات برش خورده به منظور انتقال تجربیات و آموزش به فراگیران گام مهم و تأثیرگذاری بر بهبود آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا است.
- ❖ امروزه متون آموزشی بکار گرفته شده در مراکز آموزشی بیشتر بر مؤلفه‌های محتوا و منابع استفاده شده استوار گردیده است.
- ❖ متون آموزشی با هدف‌ها و سرفصل‌های تعیین‌شده برای دوره‌های آموزشی هم‌راستا می‌باشند.
- ❖ با توجه به پیشرفت علوم مختلف و پیچیدگی تجهیزات، متون آموزشی همواره بایستی به‌روز باشد.
- ❖ نتیجه‌شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان در حوزه برنامه‌ریزی آموزشی، شناخت کمبودها، نقاط ضعف، راهبردها و برنامه‌هایی پیش‌بینی‌شده در خصوص توسعه برنامه-های آموزشی مناسب در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا است.
- ❖ شناسایی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان در حوزه برنامه‌ریزی آموزشی این کمک را خواهد کرد که: هزینه را مدیریت کنیم، جهت‌دهی اقدامات را مدیریت کنیم، حجم، عمق و وسعت اقدامات را برنامه‌ریزی نماییم. مسیر آموزش‌ها را مشخص نماییم، تعلیم و تربیت را مشخص می‌کند، مدیریت هزینه‌ها را مشخص خواهد نمود.
- ❖ طراحی، اجرا و استقرار نظام آموزشی در هر سازمانی مستلزم تفکر نظام‌مند و راهبردی، جهت افزایش اثربخشی و هدفمندی برنامه‌ها و دوره‌های آموزشی است. بنابراین با استقرار یک سامانه

جامع آموزشی در نداجا که شامل فرایند نیازسنجی، برنامه‌ریزی آموزشی، اجرا و درنهایت ارزشیابی آموزشی است می‌توان تأثیر مطلوبی بر بهبود آموزش دانش آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا گذاشت.

بنابراین به طور کلی، به‌کارگیری تجهیزات به‌روز با ۹۱.۳۷٪ در رتبه اول، استفاده از تجهیزات رایانه‌ای با ۷۸.۹۲٪ در رتبه دوم و تقویت امکانات و تجهیزات کمک‌آموزشی با ۷۸.۱۷٪ از دیدگاه جامعه نمونه در رتبه سوم در حوزه امکانات آموزشی قرار دارند. با مرجع قرار دادن نیازهای عملیاتی، تهیه و تدوین متون آموزشی با ۹۷.۶۸٪ در رتبه اول، تعیین اهداف آموزشی با ۹۴.۸۴٪ در رتبه دوم و به‌روزرسانی مستمر متون آموزشی توسط اساتید مجرب با ۹۲.۵۴٪ در رتبه سوم در حوزه متون آموزشی قرار گرفتند. همچنین بازنگری برنامه‌های آموزش نظری و عملی با ۹۷.۶۸٪ در رتبه اول، افزایش مدت زمان کارورزی در مناطق عملیاتی با ۸۷.۹۴٪ در رتبه دوم و تدوین دروس متناسب با گسترش فناوری‌های جدید با ۸۷.۹۲٪ از دیدگاه جامعه نمونه در رتبه سوم حوزه برنامه‌ریزی آموزشی قرار دارند. برای مؤلفه ویژگی اساتید نیز علاقه‌مندی اساتید به تدریس با ۹۴.۲۴٪ در رتبه اول، واگذاری فعالیت‌های علمی-پژوهشی اساتید به دانش آموزان با ۸۷.۹۴٪ در رتبه دوم و داشتن تجربه خدمتی در مناطق عملیاتی و واحدهای شناور با ۸۵.۹۴٪ در رتبه سوم قرار گرفتند. که گام ارزشمندی به منظور بهبود کیفیت آموزش دانش‌آموزان فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا می‌باشند.

در ادامه به معاونت تربیت و آموزش نداجا، معاونت نیروی انسانی نداجا، معاونت آمد و پشتیبانی نداجا و فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا پیشنهادهای زیر ارائه می‌شود:

- تعیین نیازمندی‌های آموزشی در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا در حوزه تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی و اعلام به معاونت آمد و پشتیبانی نداجا
- اعزام تیم ارزیاب آموزشی به فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا به منظور نظارت بر اجرای صحیح آموزش دانش‌آموزان
- برنامه‌ریزی جهت اخذ آزمون به‌صورت مستمر از اساتید فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا و اطمینان از به‌کارگیری مناسب اساتید
- اختصاص کارکنان مورد نیاز فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا به منظور تأمین کادر اساتید
- تعیین یک الگوی مناسب جهت جذب کارکنان در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا و اعلام ملاک‌های جذب کارکنان به مناطق و پایگاه‌ها

- اختصاص تجهیزات به روز آموزشی با همکاری معاونت تربیت و آموزش نداجا متناسب با نیازمندی آموزشی به فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا
- تقویت امکانات آموزشی و کمک‌آموزشی پایه در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا
- واگذاری تجهیزات و اقلام مورد نیاز جهت چاپ کتب مورد نیاز در فرماندهی آموزش تخصص‌های دریایی باقرالعلوم (ع) نداجا
- اعلام نیازمندی تجهیزات آموزشی و کمک‌آموزشی و تجهیزات مورد نیاز در حوزه نرم‌افزاری به منظور انتقال مناسب‌تر آموزش به دانش‌آموزان

قدردانی

از خبرگان توانمندی که در طول پژوهش، دانش خویش را سخاوتمندانه در اختیار محققان این پژوهش قرار دادند و استواری پژوهش حاضر بر مشارکت و دانش این بزرگواران قرار گرفته است بسیار سپاسگزاریم.

منابع

- ابطحی، سید ابراهیم. (۱۳۸۲). برنامه‌ریزی و مدیریت راهبردی فناوری اطلاعات با استفاده از فناوری معماری اطلاعات، انتشارات شرکت رویکرد عصر نو. ۴۸.
- اصغرزاده، اصغر. و نژاد ایرانی، فرهاد. (۱۳۹۴). بررسی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت آموزش ضمن خدمت کارکنان در ادارات دولتی آذربایجان شرقی، اجلاس ملی آینده‌پژوهی علوم انسانی و توسعه.
- اکبری، علی‌اصغر. (۱۳۷۲). طرح پردیس مرکزی ملی تحقیقات مهندسی ژنتیک و تکنولوژی زیستی، انتشارات دانشگاه تهران. ۲۱.
- آریانی، ابراهیم، معینی‌کیا، مهدی. و حسینی، هاجر. (۱۳۹۷). بررسی نقش کیفیت خدمات پشتیبانی یادگیرندگان آموزش الکترونیکی در پیش‌بینی راهبردهای انگیزشی آنان، رویش روان‌شناسی. ۷.
- بریمانی، ابوالقاسم، صالحی، محمد. و صادقی، محمدرضا. (۱۳۹۰). بررسی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزش عالی در دوره تحصیلات تکمیلی از دیدگاه دانشجویان، فصلنامه علمی-پژوهشی تحقیقات مدیریت آموزشی، ۲ (۴): ۵۰.

- جعفری، محمد. و مؤمنی، قدیر. (۱۳۹۵). عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش ضمن خدمت کارکنان فرماندهی انتظامی استان خراسان شمالی در سال ۱۳۹۴، فصلنامه دانش انتظامی خراسان شمالی، دفتر تحقیقات کاربردی فا.ا. خراسان شمالی، ۳ (۹).
- چرایین، مسلم. و دیهیم، جواد. (۱۳۹۵). نقش برنامه‌ریزی آموزشی در تحقق برنامه‌های توسعه ملی با تأکید بر نظام آموزشی، ایده‌های نو در علوم و فناوری. ۹.
- حاجی کریمی، عباسعلی. (۱۳۹۴). مدیریت منابع انسانی، چاپ سوم، تهران: انتشارات بازرگانی.
- خدیوی، اسدالله. و سید کلان، سید محمد. (۱۳۹۷). بررسی عوامل تأثیرگذار بر کیفیت تدریس در دانشگاه فرهنگیان؛ مطالعه موردی: پردیس‌های استان اردبیل، دو فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی، ۷ (۱۸): ۴۰.
- رزمی، امیر مختار. (۱۳۹۷). طراحی نظام جامع آموزش اثربخش کارکنان مبتنی بر استاندارد آموزشی ایزو ۱۵۰۱۵، فصلنامه علمی-پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی، ۹ (۳): ۳۶.
- رشیدیان، منوچهر. (۱۳۸۱). بررسی کارایی آموزشی اشکال مختلف متون دروس علوم پایه پزشکی مورد استفاده دانشجویان پزشکی، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۴۶.
- رهنوردآهن، فرج‌الله. (۱۳۹۴). نیازسنجی آموزشی مدیران عالی در بخش دولتی ایران، فصلنامه علمی - پژوهشی فرایند مدیریت و توسعه. ۲۳.
- زمانی، اصغر. (۱۳۹۶). شناسایی، تحلیل و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر کیفیت آموزش در مراکز آموزش، فصلنامه نوآوری و ارزش‌آفرینی، ۶ (۱۱): ۲۲.
- ساعتچی، محمود. (۱۳۶۸). فرآیند ارزشیابی دوره‌های آموزشی کارکنان سازمان‌ها، فصلنامه علمی - پژوهشی فرایند مدیریت و توسعه. ۴۹.
- سیف، علی‌اکبر. (۱۳۹۸). روانشناسی پرورشی نوین: روانشناسی یادگیری و آموزش، تهران: انتشارات دوران.
- طبرسا، غلامعلی، حسن و نند مفرد، مهدی. و عرف نژاد، محسن. (۱۳۹۱). تحلیل و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر بهبود کیفیت آموزشی، انتشارات فصلنامه مطالعات میان‌رشته‌ای در علوم انسانی، ۴ (۴): ۵۱-۵۳.
- طحانی، غلامرضا. و دانا طوسی، عبدالرضا. (۱۳۹۰). سیادت دریایی در نبردهای قرن بیستم، تهران: انتشارات دانشگاه فرماندهی و ستاد ارتش جمهوری اسلامی ایران.
- عبداللهی، حسین. (۱۳۸۷). درآمدی بر روش‌ها، فنون و مهارت‌های تدریس، چاپ اول، انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- عسگرانی، مرتضی. (۱۳۹۸). طراحی و اجرای آموزش نیروی انسانی بر اساس رویکرد شایستگی، آموزش در علوم انتظامی. ۱۲.

- عیدی، اکبر. و نوه ابراهیم، عبدالرحیم. (۱۳۹۰). گذر از شبه نیازسنجی به نیازسنجی آموزشی واقعی، رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۱۶.
- فلاح، محمد، رشادت جو، حمیده. و قلی قورچیان، نادر. (۱۳۹۷). ابعاد و مؤلفه‌های اثرگذار بر کیفیت در نظام آموزش عالی نظامی (مورد مطالعه: یک سازمان نظامی)، فصلنامه مدیریت نظامی، ۱۸ (۸): ۴۳.
- کومبز، فیلیپ. (۱۳۵۳). برنامه‌ریزی آموزشی چیست؟، برهان منش، محمد، تهران: دانشگاه تهران.
- مجتهدزاده، ریتا، محمدی، آیین. و امامی، امیرحسین. (۱۳۹۰). طراحی آموزشی، اجرا و ارزشیابی یک سیستم یادگیری، تجربه‌ای در دانشگاه علوم پزشکی تهران، مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی. ۳۵۹.
- مشایخ، فریده. (۱۳۹۰). دیدگاه‌های نو در برنامه‌ریزی آموزشی، تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها انتشارات سمت.
- نلسون، آنابل. (۱۳۹۰). طراحی برنامه درسی، رضاپور، یوسف، تهران: انتشارات سمت.
- نوروزی، داریوش. و رضوی، سیدعباس. (۱۳۹۰). مبانی طراحی آموزشی، تهران: انتشارات سمت.
- واجارگاه، کوروش. (۱۳۸۳). برنامه‌ریزی آموزش ضمن خدمت کارکنان، تهران: انتشارات سمت.
- Stanciu, S. & Banciu, V. (2012). Quality of higher education in Romania: are graduates prepared for the lab our market?, *Procardia-Social and Behavioral Sciences*. 69.